

АНОТАЦІЯ

Венцель Н. В. Нелінійність розвитку світ-системи в умовах суспільної транзитивності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 Філософія. – Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, 2021.

У кваліфікаційній роботі проаналізовано феномен нелінійності розвитку світ-системи в умовах транзитивності глобалізованого суспільства.

У контексті світових глобалізаційних процесів доведено залежність нелінійності розвитку сучасної світ-системи у соціально-економічній, соціально-політичній, світоглядно-релігійній сферах соціального буття від впровадження досягнень і результатів четвертої промислової (індустріальної) революції.

Метою дослідження є соціально-філософський аналіз нелінійності розвитку світ-системи в умовах транзитивності глобалізованого суспільства.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше здійснено соціально-філософську концептуалізацію феномена нелінійності розвитку сучасної світ-системи; з'ясовано, що нелінійність розвитку, насамперед соціально-економічна відсталість країн периферії й складності їх соціального буття, базується на широкому комплексі соціально-економічних, соціально-політичних, соціально-історичних, інституційних, енергетичних, демографічних, екологічних чинників; вперше доведено залежність нелінійності розвитку світ-системи від впровадження досягнень та результатів четвертої промислової (індустріальної) революції в контексті світових глобалізаційних процесів та показано, що перехід країн периферії і напівпериферії та, навіть, деяких країн центру, до Industry 4.0. перебуває у площині проведення кардинальних структурних змін в економіці, системі освіти, культурному розвитку, а також у модернізації виробничих процесів, які повинні забезпечити подальший цивілізаційний розвиток суспільства; обґрунтовано, що в авангарді цих змін має перебувати інтелектуальна еліта, відтік якої для країн периферії і напівпериферії загрожує незворотнім

відставанням у соціальному та технологічному розвитку, порівняно з країнами центру світ-системи; встановлено залежність впливу міжнародних організацій від рішень країн центру світ-системи; обґрунтовано, що така ситуація вимагає реформування діяльності міжнародних інституцій, оскільки неефективне регулювання надання ними фінансової допомоги збагачує лише фінансову та політичну еліту країн периферії, ще більше поглиблюючи соціально-економічне відставання цих країн, зростання у них рівня корупції, безробіття і бідності; розширено розуміння взаємозв'язку світоглядно-релігійних чинників і розвитку світ-системи, який вказує на багатовекторний і суперечливий вплив релігії на розвиток економіки, політики, права та інших сфер соціального буття сучасної людини; доведено, що перспектива переходу України з категорії країн периферії до країн напівпериферії або центру світ-системи перебуває у площині актуалізації здійснення кардинальних структурних змін у сфері матеріального виробництва, впровадження новітніх технологій, насамперед, у сегменті виробництва товарів з високим рівнем доданої вартості, модернізації галузей науки і освіти, актуалізації процесів формування «нового середнього класу» як чинника нівеляції масової трудової міграції українців, що має у наступні десятиліття забезпечити поступальний цивілізаційний розвиток українського суспільства; обґрунтовано, що можливість такого переходу перебуває у прямій залежності від здатності українського соціуму швидко адаптуватися до вимог Industry 4.0 (роботизація, діджиталізація, інтернетизація), що відкриє широкі перспективи для якісно нового етапу розвитку сфер виробництва товарів і послуг, трансформації галузей освіти, науки і медицини, а відтак і для подолання високого рівня безробіття і бідності значної частини населення України.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що положення кваліфікаційної роботи можуть бути використанні для розробки стратегії та тактики модернізаційних процесів у різних сферах буттєвості сучасного українського суспільства, поглиблення соціально-філософського розуміння чинників і наслідків зростання нелінійності розвитку сучасної світ-системи.

Розуміння нелінійності розвитку світ-системи в умовах глобалізаційних процесів та суспільної транзитивності дозволяє розкрити взаємозалежність впливу соціально-економічних, суспільно-політичних та світоглядно-релігійних чинників на розвиток сучасного соціуму, визначити ймовірні тенденції розвитку світ-системи у майбутньому і виробити механізми адаптації індивідів та соціальних спільнот до якісно нових умов соціокультурної дійсності, спричинених роботизацією, діджиталізацією та інтернетизацією різних сфер соціального буття сучасної людини.

Результати та висновки кваліфікаційної роботи можуть використовуватися для розширення змісту гуманітарних та поведінкових навчальних дисциплін «Філософія», «Соціальна філософія», «Філософія історії», «Політологія», «Соціологія», і спеціалізованих курсів «Глобалізація та глобалізаційні процеси». Опрацьовуючи матеріали дослідження науковці, студенти зможуть формувати загальні та фахові компетентності: навчальну, наукову, соціальну, загальнокультурну, інформаційну, логічну, аксіологічну.

Висновки та результати дослідження можуть бути використані у процесі вироблення концепції реформування українського суспільства в умовах четвертої індустріальної революції сфер соціального захисту населення, економіки, політики, міжнародних відносин, науки та освіти та можуть бути враховані у програмах навчання та підвищення кваліфікації державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування, які здійснюють впровадження реформ в Україні та модернізацію системи публічного управління; педагогічних та науково-педагогічних працівників, які викладають різні навчальні дисципліни та курси, зокрема, філософію, соціальну філософію, філософію науки, філософію історії, політологію, соціологію, релігієзнавство та ін.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні засади дослідження нелінійності розвитку соціальних систем в ситуації суспільної транзитивності»** проаналізовано філософські та міждисциплінарні дослідження, що дало змогу конкретизувати феномен нелінійності розвитку світ-системи як об'єкт соціально-філософського аналізу.

У розділі обґрунтовано теоретичні засади дослідження нелінійності розвитку світу та суспільства, які включають взаємодію суспільства як загального і його частин. У змісті розділу окреслено концептуальні підходи та періодизацію наукових уявлень та досліджень у площині розуміння нелінійності розвитку соціальних систем. Особлива увага зосереджена на дослідженні методології світ-системного аналізу І. Валлерстайна, в межах якої розвиток тлумачиться не як простий цілеспрямований лінійний процес, а як складний, нелінійний, хвилеподібний процес трансформації суспільства.

Ключовим положенням світ-системного аналізу є ідея про проходження усіма суспільно-історичними системами трьох базових етапів – становлення, розвитку (нормального існування) та структурної кризи. У контексті цього поняття «нелінійність» застосовується у дисертаційній роботі для позначення розвитку систем, насамперед соціальних, у функціонуванні яких проявляється можливість реалізації значної кількості напрямків еволюції, і тих систем, в яких відсутні лінійні залежності у співвідношенні різних параметрів функціонування. Натомість транзитивність розглядається у площині філософського, соціологічного і політологічного знання як поняття, що позначає масштабні кардинальні зміни у соціальній, соціально-економічній, суспільно-політичній або світоглядно-релігійній площині розвитку світ-системи. У такому розумінні транзитивність характеризує якісний перехід від одного стану суспільної системи до іншого.

У другому розділі **«Нелінійний характер розвитку світ-системи у контексті глобалізаційних процесів сучасності»** проаналізовано вплив результатів четвертої промислової (індустріальної) революції на нелінійність розвитку сучасної глобальної світ-системи у площині трансформації соціально-економічної, суспільно-політичної, світоглядно-релігійної сфер соціального буття.

Встановлено, що активне впровадження досягнень четвертої промислової (індустріальної) революції має не лише позитивні наслідки (оптимізація та індивідуалізація виробничих процесів, підвищення якості і тривалості життя, спрощення комунікацій та ін.), а й негативні, оскільки швидке введення роботизації, автоматизації, діджиталізації, нано- та біотехнологій в умовах

ринкової економіки закономірно зумовлює економічні (зростання споживання електроенергії та інших ресурсів, несанкціоноване виготовлення речей, зброї та ін.), соціальні (зростання безробіття, зростання майнової і соціальної нерівності, зростання відчуття соціальної незахищеності і безперспективності життя), особистісні (доступ до будь-якої інформації про людину, відсутність соціальних гарантій) втрати не лише у країнах периферії, а й у країнах центру світ-системи. Доведено, що пришвидшене впровадження результатів Industry 4.0 не лише консервує країни периферії у їх статусі «країн третього світу» та поглиблює нелінійність соціального розвитку різних регіонів світ-системи, а й негативно впливає на розвиток соціальних систем у країнах центру світ-системи, поглиблюючи соціальну нерівність через нерівномірний розподіл та доступ до матеріальних та нематеріальних ресурсів.

У розділі здійснено аналіз впливу на нелінійність розвитку світ-системи соціально-політичних чинників, які проявляються у соціальному протистоянні, популізмі й демагогії, державній нестабільності, що відволікає значні кошти від вирішення суспільно значущих проблем розвитку країн, які розвиваються. Аргументовано, що важливими чинниками зростання нелінійності розвитку глобальних соціальних систем є зростання соціально-економічної відсталості країн периферії світ-системи через величезні боргові зобов'язання, надані у відповідності до жорстких вимог міжнародних фінансових організацій, та їх доіндустріальний тип розвитку, який базується на добуванні корисних копалин або продажу сировини, ціна на які коливається не на користь бідних країн.

Поглиблено розуміння суперечливого впливу світоглядно-релігійних чинників на розвиток суспільних інституцій в сучасному світі. Результати проведеного соціально-філософського дослідження впровадження механізмів Industry 4.0 у суспільний розвиток країн периферії, напівпериферії і центру сучасної світ-системи підтверджують висновок М. Вебера, що причини відсталості і розвитку різних країн криються не лише в історичних, географічних, демографічних й економічних чинниках, а й у тій релігії, яку сповідує більшість населення країни. Встановлено, що саме релігійно-моральні світоглядні позиції конфуціанства, буддизму, індуїзму (патерналізм,

працьовитість, заощадливість, аскетизм) дозволили низці країн периферії (Японія, Південна Корея, Сінгапур, Тайвань, Китай, Індія) перейти до категорії країн напівпериферії або центру світ-системи. Нелінійність і суперечливість розвитку суспільства на сучасному етапі розвитку засвідчує і той факт, що у розвинутих країнах ядра світ-системи, які, зазвичай, перебувають під впливом християнства, простежується чітка тенденція до зростання рівня атеїзму.

У третьому розділі **«Нелінійні механізми розвитку України в умовах суспільної транзитивності»** на основі соціально-філософського аналізу розвитку сучасного українського суспільства встановлено високий рівень його транзитивності. Доведено, що, окрім агресії Росії, незрілості демократичних інституцій, слабкості механізмів громадянського суспільства і правової держави, важливим чинником зростання нелінійності у розвитку сучасного українського соціуму є пришвидшений перехід у ньому до впровадження механізмів четвертої індустріальної революції за умови неефективної, суперечливої соціально-економічної політики державних інституцій.

У розділі з'ясовано, що в останні десятиліття, на які припав перехід країн центру та напівпериферії до третьої, а в окремих регіонах до четвертої промислової революції, відбулося погіршення екологічної ситуації в Україні, пов'язане з домінуванням у структурі її виробничих потужностей видобувної промисловості і хижацьким використанням природних ресурсів, виснаженням ґрунтів, забрудненням рік та водойм, вирубкою лісу, незаконним видобутком бурштину та ін. Окрім цього, поглиблено розуміння того, що українське суспільство й українська держава, прагнучи до змін не лише в економічній, а й соціальній, суспільно-політичній сфері, має стати незалежним суб'єктом міжнародних відносин. При цьому важливою залишається їх орієнтація на зв'язки із країнами центру світ-системи, які можуть сприяти пришвидшеній модернізації та ефективній адаптації українського суспільства до механізмів як Industry 4.0, так і якісно нової геополітичної реальності сучасності.

Доведено, що на рівень транзитивності сучасного українського суспільства впливає й феномен його полірелігійності й поліконфесійності. З одного боку, співіснування в українському суспільстві представників різних

релігійних груп – православ'я, католицизму, протестантизму, ісламу, іудаїзму – засвідчує достатньо високий рівень його толерантності та віротерпимості. З другого боку, полірелігійність і поліконфесійність українського соціуму постає на сучасному етапі розвитку й чинником його потенційної нестабільності.

Ключові слова: нелінійність розвитку світ-системи, транзитивність суспільства, українське суспільство, четверта промислова (індустріальна) революція, глобалізаційні процеси, міжнародні організації, полірелігійність, поліконфесійність.

SUMMARY

Ventsel N. V. Nonlinearity of world-system development in the conditions of social transitivity. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in specialty Philosophy 033. – Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, 2021.

The phenomenon of nonlinearity of world-system development in the conditions of transitivity of globalized society is analyzed in the qualification work.

The dependence of the nonlinearity of the development of the world system in the economic, political, religious spheres of social being on the implementation of the achievements and results of the fourth industrial revolution in the context of world globalization processes is proved.

The aim of the research is a social-philosophical analysis of the nonlinearity of the development of the world-system in the conditions of transitivity of a globalized society.

The scientific novelty of the research is that for the first time a social-philosophical conceptualization of the phenomenon of nonlinearity of world-system development was carried out; for the first time it was established that the nonlinearity of development and economic backwardness of peripheral countries is based on socio-economic, socio-political, institutional, energy, demographic, environmental factors. The dependence of the nonlinearity of the world-system development on the implementation of the achievements and results of the fourth industrial revolution in

the context of globalization is proved and it is shown that the transition of peripheral and semi-peripheral countries and even some center countries to Industry 4.0. is in the plane of drastic structural changes in the economy, education, cultural development, as well as in the modernization of production processes, which should ensure the further civilizational development of society. It is substantiated that in the forefront of these changes should be the intellectual elite, the outflow of which is unacceptable for the countries of the periphery and semi-periphery; the dependence of the influence of international organizations on the decisions of the countries of the center of the world-system is established; It is justified that this situation requires reform of international institutions, as ineffective regulation of financial assistance enriches only the financial and political elite of peripheral countries and leads in the long run to deepen nonlinearity and new risks in society in globalization and transitivity. The interrelation of worldview-religious factors and the development of the world-system is established, which indicates the multi-vector and contradictory influence of religion on the development of economy, politics, law and other spheres of social life of modern man. It is proved that the transition of Ukraine from the periphery to the countries of post-industrial society is in the plane of actualization of the need for radical structural changes in the economy, science and education systems, modernization of production processes that should ensure the progressive civilization development of Ukrainian society; it is substantiated that the possibility of such a transition depends on the ability to adapt to the requirements of Industry 4.0., which will open prospects for a qualitatively new development of services in education, health, social sectors, and thus to overcome unemployment and poverty, improve living standards.

The practical significance of the research is that the provisions of the qualification work can be used to develop a strategy of modernization processes in various spheres of modern Ukrainian society, deepening social-philosophical understanding of the factors and consequences of increasing nonlinearity of the modern world-system.

Understanding the nonlinearity of world-system development in the context of globalization and social transitivity reveals the interdependence of economic,

political and religious factors on the development of society, identify likely trends in world development in the future and predict mechanisms for adaptation of individuals and social communities to qualitatively new sociocultural conditions.

The results and conclusions of the qualification work can be used to expand the content of humanities and behavioral disciplines «Philosophy», «Social Philosophy», «Philosophy of History», «Political Science», «Sociology» and specialized courses "Globalization and Globalization processes». By working on research materials, scientists, students will be able to form general and professional competencies: educational, scientific, social, cultural, informational, logical, axiological.

The conclusions and results of the study can be used in the process of developing the concept of reform in the fourth industrial revolution in the areas of social protection, economics, politics, international relations, science and education and can be taken into account in training and retraining programs for civil servants and local government employees who implement reforms in Ukraine and modernize the public administration system; pedagogical and scientific-pedagogical workers who teach various disciplines and courses, in particular, philosophy, social philosophy, philosophy of science, philosophy of history, political science, sociology, religious studies, etc.

In the first chapter **«Theoretical and methodological bases of research nonlinearity of social systems in a situation of social transitivity»** analyzes the philosophical, scientific, philosophical and interdisciplinary research, which allowed the phenomenon to specify the nonlinearity of the world-system as an object of social and philosophical analysis.

The chapter substantiates the theoretical foundations of the research of the nonlinearity of the development of the world and society, which include the interaction of society as a whole and its parts. The content of the chapter outlines the conceptual approaches and periodization of scientific ideas and research on understanding the nonlinearity of the development of social systems. Particular attention is paid to the study of the methodology of world-system analysis by I. Wallerstein, within which development is interpreted not as a simple purposeful

linear process, but as a complex, nonlinear, wave similar process of transformation of society.

The key position of the world-system analysis is the idea of passing through all socio-historical systems of three basic stages – formation, development (normal existence) and structural crisis. In the context of this concept, «nonlinearity» is used in the dissertation to denote the development of systems, primarily social, in the operation of which the possibility of implementing a significant number of directions of evolution, and those systems in which there are no linear dependences in relation to different parameters. While, transitivity is seen in the plane of philosophical, sociological and political science knowledge as a concept that denotes large-scale radical changes in the social, economic, political or religious plane of development of the world system. In this sense, transitivity characterizes the qualitative transition from one state of the social system to another.

The second chapter **«Nonlinear character of the world-system in the context of modern globalization processes»** analyzes the impact of the fourth industrial revolution on the nonlinearity development of the modern global world-system in the transformation of economic, political, religious spheres of social being.

It is established that the active implementation of the achievements of the fourth industrial revolution has not only positive consequences (optimization and individualization of production processes, improving quality and life expectancy, simplification of communications, etc.), but also negative, as the rapid introduction of robotics, automation, digitalization, nano- and biotechnology in a market economy naturally determines economic (growth of consumption of electricity and other resources, information security, unauthorized manufacture of things, weapons, etc.), social (rising unemployment, rising property and social inequality, growing sense of social insecurity and hopelessness of life), personal (access to any information about a person, aging, lack of social guarantees) losses not only in the periphery, but also in the country of the center of the world-system. It is proved that the accelerated implementation of the results Industry 4.0, not only can the periphery countries in their status and enhances the nonlinearity of different regions of the world system,

but also affect the development of society in the countries of the center, deepening social inequality through unequal distribution of material and intangible resources.

The chapter analyzes the impact on the nonlinearity of the world-system of social-political factors, which are manifested in political confrontation, populism and demagoguery, state instability, which diverts significant funds from solving socially significant problems of developing countries. It is argued that important factors in the growth of nonlinear development of global social systems are the growing economic backwardness of the periphery of the world system due to huge debt obligations provided in accordance with the strict requirements of international financial organizations, and their pre-industrial type of development based on mining or sales of raw materials, the price of which fluctuates not in favor of poor countries.

In-depth understanding of the contradictory influence of worldview-religious factors on the development of social institutions in the modern world. The results of the social-philosophical research of the introduction of Industry 4.0 mechanisms in the social development of the countries of the periphery, semi-periphery and center of the modern world-system confirm M. Weber's conclusion that the causes of backwardness and development of different countries lie not only in historical, geographical, demographic and economic factors and in the religion professed by the majority of the population. It is established that the religious and moral worldviews of Confucianism and Buddhism (paternalism, hard work, thrift, asceticism) allowed a number of peripheral countries (Japan, South Korea, Singapore, Taiwan, China, India) to move to the semi-periphery or the center of the world-system. The nonlinearity and contradiction of the development of society at the present stage of development is evidenced by the fact that in developed countries the core of the world-system, which are usually under the influence of Christianity, there is a clear tendency to increase the level of atheism.

In the third chapter «**Nonlinear mechanisms of development of Ukraine in the conditions of social transitivity**» on the basis of the social and philosophical analysis of development of the modern Ukrainian society the high level of its transitivity is established. It is proved that, apart from Russia's aggression, immaturity of the democratic foundations of the state system, lack of the rule of law, a key factor

in the growth of nonlinearity in the development of Ukrainian society is the accelerated transition to the fourth industrial revolution.

The chapter finds that in recent decades, which marked the transition of the countries of the center and semi-periphery to the third, and in some regions to the fourth industrial revolution, there was a deterioration of the environmental situation in Ukraine due to the dominance of its extractive industry and predatory use of natural resources, soil depletion, pollution of rivers and reservoirs, deforestation, illegal amber mining, etc. In addition, there is a deepened understanding that Ukrainian society and the Ukrainian state, striving for change not only in the economic but also in the social and political spheres, must become an independent subject of international relations. At the same time, it is important to focus on relations with the countries of the center of the world-system, which can contribute to accelerated modernization and effective adaptation in the context of both Industry 4.0 and the new geopolitical reality.

It is proved that the level of transitivity of modern Ukrainian society is influenced by the phenomenon of its polyreligiousness and polyconfessionalism. On the one hand, the coexistence in Ukrainian society of representatives of different religious groups - Orthodoxy, Catholicism, Protestantism, Islam, Judaism - testifies to a fairly high level of tolerance and religious tolerance. On the other hand, the polyreligious and polyconfessional nature of Ukrainian society is currently a factor in its potential instability.

Key words: nonlinearity of world-system development, transitivity of society, Ukrainian society, fourth industrial revolution, globalization processes, international organizations, polyreligiousness, polyconfessionalism.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Венцель Н. В. Концептуальні засади соціально-філософського аналізу феномена економічної відсталості. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки. Житомир, 2017. № 1 (83). С. 20 – 25.
2. Венцель Н. В. Вплив четвертої індустріальної революції на нелінійність розвитку світ-системи у контексті світових глобалізаційних процесів. Українська полоністика. Житомир, 2017. №14. С.16 – 25.
3. Венцель Н. В. Феномен четвертої індустріальної революції як чинник зростання нелінійності розвитку світ-системи. Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії. Львів, 2018. № 17. С. 21 – 27.
4. Ventsel N. V. Achievement and risks of the fourth industrial revolution in conditions of increasing of globalization processes. Norwegian journal of development of the international science. Oslo, 2018. № 18 (3). P. 41 – 45.
5. Венцель Н. В. Релігія і релігійність як фактор нелінійності розвитку світ-системи в умовах глобалізації. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки. Житомир, 2018. № 1 (84). С. 9 – 14.
6. Венцель Н. В. Особливості переходу до INDUSTRY 4.0 в ситуації зростання транзитивності українського соціуму. American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research. New York, 2018. № 3 (10). С. 84 – 89.
7. Венцель Н. В. Соціально-філософський аналіз діяльності міжнародних організацій у контексті поглиблення нелінійності розвитку світ-системи. Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник». Київ, 2018. № 134 (7). С. 264 – 268.
8. Ventsel N. V. Transitional Society in Modernization Conditions Challenges of Forth Industrial Revolution. Вісник Житомирського державного університету

імені Івана Франка. Житомир, 2019. № 1 (85). С. 5 – 16. (У співавторстві з Ковтун Н. М.).

9. Венцель Н. В. Новий середній клас як фактор нівеляції соціальної невизначеності в умовах модернізаційних викликів Industry 4.0. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир, 2020. № 1 (87). С. 86 – 99. (У співавторстві з Ковтун Н.М.).

Наукові публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Венцель Н. В. Реалізація прав жінок країн «третього світу» у глобалізаційній кризі сучасності. Гендер. Екологія. Здоров'я: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20-21 квіт. 2017 р.), Харків, 2017. С. 45 – 47.

2. Венцель Н. В. До проблеми соціально-філософського аналізу економічної відсталості. Дні науки філософського факультету – 2017: матеріали міжнар. наук. конф. (м.Київ, 25–26 квіт. 2017 р.), Київ, 2017. С. 16 – 18.

3. Венцель Н. В. Економічна відсталість як атрибутивна ознака глобалізаційної кризи сучасності. Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: матеріали Третьої міжнар. мультидисцип. конф. «Чорноморські наукові студії». (м.Одеса, 19 трав. 2017 р.), Одеса, 2017. С. 176 – 179.

4. Венцель Н. В Трансформація системи цінностей у суспільстві споживання в умовах глобалізації. Глобалізований світ: випробування людського буття: матеріали міжнар. наук.-теор. конф. (м.Житомир, 6-7 жовт. 2017 р.), Житомир, 2017. С. 75 – 77.

5. Венцель Н. В. Тенденції розвитку сфери освіти в ситуації транзитивності сучасного суспільства. Освіта і наука: філософські, історичні та соціальні засади: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28-29 лист. 2017 р.), Харків, 2017. С. 36 – 38.

6. Венцель Н. В. Социально-философский анализ влияния религиозных факторов на нелинейность развития мир-системы в контексте глобализации. Религия и общество – 12: сборник тезисов XII Междунар. науч.-практ. конф. (г. Могилев, 12-17 март. 2018 г.), Могилев, 2018. С. 9 – 11.

7. Венцель Н. В. Нелінійність процесу становлення інформаційного суспільства у країнах «третього і четвертого світу». Проблеми формування громадянського суспільства в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (м.Дніпро, 12 квіт. 2018 р.), Дніпро, 2018. С. 40 – 43.

8. Венцель Н. В. Новітні виклики інформаційній безпеці суспільства у контексті впровадження результатів четвертої індустріальної революції. Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи, розвитку: матеріали II міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м.Бердянськ, 26-27 квіт. 2018 р.), Бердянськ, 2018 р. С. 12 – 13.

9. Венцель Н. В. Поглиблення нелінійності розвитку світ-системи в контексті загострення глобальних проблем соціуму. Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення: матеріали IV міжвуз. наук.-теор. конф. мол. наук. (м.Житомир, 04 груд. 2018 р.), Житомир, 2018. С. 12 – 14.

10. Венцель Н. В. Нелінійність розвитку світ-системи: соціально-філософський аналіз. Актуальні питання суспільних наук: наукові дискусії: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м.Київ, 16-17 серп. 2019 р.), Київ, 2019. С. 50 – 55.

11. Венцель Н. В. Зростання рівня безробіття у контексті соціальних викликів четвертої промислової революції. Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення: матеріали V міжвуз. наук.-теор. конф. мол. наук. (м.Житомир, 04 грудня 2019 р.), Київ, 2020. С. 123 – 125.

12. Венцель Н. В. Зростання нерівності у сфері доступу до медичних послуг у контексті четвертої промислової революції. Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині): матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (м.Запоріжжя, 20-21 лют. 2020 р.), Запоріжжя, 2020. С. 13 – 15.

13. Венцель Н. В. Внутрішньо переміщені особи в Україні та особливості їх реінтеграції в ситуації зростання соціальної транзитивності. Пріоритетні шляхи розвитку науки та освіти (частина I): матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м.Львів, 5-6 трав. 2020 р.), Львів, 2020. С. 66 – 67. (У співавторстві з Ковтун Н. М., Коваленко О. В.).

14. Венцель Н. В. Основні чинники мотивації професійного розвитку вчителів в умовах транзитивності українського суспільства Безперервний професійний розвиток педагогічних працівників Нової української школи в умовах післядипломної освіти регіону: матеріали регіон. наук.-практ. інтернет-конф. (м.Житомир, 26 жовт. 2020 р.), Житомир, 2020. С. 18 – 21.

15. Венцель Н. В. Нерівномірність використання новітніх технологій у медичній сфері у контексті четвертої промислової революції. Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині): матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м.Запоріжжя, 18-19 лют. 2021 р.), Запоріжжя, 2021. С. 12 – 14.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

1. Ventsel N. V. Conceptual bases of social and philosophical analysis of legal competence of pedagogical workers under the transitivity of Ukrainian society. Collective monograph: Problem Space of Modern Society: Philosophical-Communicative and Pedagogical Interpretations. Warsaw, 2019. P. 141 – 153.